

DE DODE EEN STEM GEVEN!

Dames en Heren

Zusters en Broeders,

Mij is gevraagd om vanuit mijn context als monnik te spreken over enkele rituelen rondom sterven en dood. Ik behoor tot de Orde van de Cisterciënzers van de Strikte Observantie, beter bekend als de Trappisten. Dat betekent dat wij als gemeenschap leven volgens de Regel van St. Benedictus (5^e eeuw na Chr.), opnieuw geïnterpreteerd in de 11^e eeuw door de Stichters van de Cisterciënzer Orde en wederom geïnterpreteerd in de 17^e eeuw door de monniken van La Trappe. In 1990 heeft onze Orde opnieuw haar leefwijze geïnterpreteerd en verwoord in de vernieuwde Constituties als antwoord op de vragen en de noden van de huidige tijd.

Wat opvalt in al deze herinterpretaties van het monastieke leven – dat is een leven in navolging van Christus door middel van gebed, werk en lezen in de beslotenheid van een gemeenschap – is dat de rituelen rondom sterven en begraven nauwelijks verandert zijn. Zoals alle rituelen rondom sterven en begraven geven ook onze monastieke rituelen antwoord op de vraag die eens aan Augustinus gesteld werd: ‘Wat kunnen wij voor onze doden doen?’

In onze trappistentraditie geven de rituelen rond sterven en dood een heel duidelijk antwoord op deze vraag. Wij geven door middel van onze rituelen een stem aan de dode. Wij geven onze stem aan een stemloze die zelf niet meer kan spreken hier op aarde. Voor ons zijn deze rituelen een uiting van barmhartigheid.

Ik neem u mee naar het moment dat een broeder is overleden. Nadat het lichaam afgelegd is wordt de overledene opgebaard vóór de deur van de kamer van de abt. Op het teken van de abt komen de broeders vóór deze deur bijeen rond de overleden medebroeder. Op dat moment begint er het ritueel van de opname van de overledene in de gemeenschap. De titel van dit ritueel is bijna exact hetzelfde als het eerste ritueel in ons kloosterleven namelijk de inkleding heet bij ons: de opname van een broeder in de gemeenschap. Begin en einde komen hier samen vóór de deur van de abtskamer. Het is dezelfde deur waaraan de overledene eens geklopt heeft en op de vraag van de abt toen: ‘wat verlang je?’ geantwoord: ‘de barmhartigheid van God en van mijn broeders’.

Nu de broeder overleden is betonen de broeders hem opnieuw barmhartigheid door hem op te nemen in de gemeenschap. Er volgt dan een processie door het klooster met de overledene. Men brengt hem langs alle plaatsen waar hij samen met de broeders geleefd heeft: de eetzaal, de bibliotheek, de kapittelzaal om tenslotte te eindigen in de kerk. De aloude gezangen die tijdens deze processie klinken spreken alleen maar in de eerste persoon enkelvoud. De gemeenschap leent haar stem aan de overledene.

In de kerk aangekomen wordt de broeder opgebaard tot aan de begrafenis in het midden tussen de koorhelften. De overledene wordt niet meer alleen gelaten en de broeders wisselen elkaar af met – volgens het ritueel – de plicht om in naam van de overledene het psalterium te bidden. De 150 psalmen zijn het hart van het monastieke gebed en St. Benedictus vraagt van ons dat wij ze in 1 week tijd samen zingen. Opnieuw verleent de gemeenschap haar stem aan de overledene zodat nog eenmaal vóór zijn begrafenis alle 150 psalmen worden gebeden in zijn naam.

De broeder heeft in zijn aardse leven natuurlijk barmhartigheid betoond aan de gemeenschap

en aan anderen. Ook dit aspect wordt niet vergeten. Onze Orde kent normaal gesproken geen recreatie behalve op de dag van overlijden of begraven. Menselijk gesproken heel wijs van onze stichters om zo de menselijke emoties te kunnen uiten. Wij vullen deze recreatie in door rond de overledene bijeen te komen en met elkaar verhalen te delen, gebeurtenissen die wij met de overledene meegemaakt hebben. We zoeken samen naar wat God ons in dit mensenleven heeft willen zeggen. Het is vaak een ontroerend moment omdat er ook ruimte is voor slechte dingen, wrevel en soms zelfs verzoening. De recreatie wordt dan ook afgesloten met een korte dienst van verzoening en vergeving. Ook hier geeft de gemeenschap stem aan de dode.

De barmhartigheid betoond aan anderen uit zich door het ritueel van het blijven koken voor de overledene. Zolang de dertig dagen duren van rouw wordt er gewoon een warme maaltijd voor de overleden broeder gekookt en opgediend op zijn plaats. De plaats blijft 30 dagen onbezet en toch gedekt. In vroegere tijden wisten armen mensen dat zij deze maaltijd op konden halen aan onze poort. Tegenwoordig geven wij iedere dag 10 euro aan de voedselbank maar de plaats blijft gedekt in de refter. Ook hier geeft de gemeenschap stem aan de dode in ene werk van barmhartigheid.

Tot slot het laatste ritueel. Wanneer het lichaam van de overleden broeder in het graf wordt gelegd. Zingt de gemeenschap drie keer het vers: Neem mij aan Heer, volgens uw woord, en ik zal leven. En stel mij niet teleur in mijn verwachting. Dit psalmvers is het hart van ons professieritueel. Op de dag van je professie zing je dit 3x staande voor het altaar en de gemeenschap herneemt het keer op keer. Voor de laatste keer op aarde verleent de gemeenschap aan de overledene haar stem en zingt diezelfde professiewoorden nog eens voordat de broeders de kuil dichtgooien. Het zijn als het ware de laatste woorden van de overledene op aarde: neem mij aan Heer, volgens uw woord, en ik zal leven. En stel mij niet teleur in mijn verwachting.

Op deze manier geven onze begrafenisrituelen die afkomstig zijn uit de 5e eeuw stem aan de stemloze en zijn ze een antwoord op de vraag: 'wat kunnen wij voor onze doden doen?'

Br Bernardus Peeters ocsso